

Pornografie, seksualiteit, mannelijkheid en de weg naar sociale rechtvaardigheid

Robert Jensen. *Getting Off: Pornography and the End of Masculinity*. South End Press, 2007.

‘Be a man.’

‘I choose to struggle to be a human being.’

Toen ik deze eerste en laatste zin van het boek las, werd het me duidelijk dat Jensen iets belangrijks te vertellen heeft. Jensen is professor aan de School of Journalism van de universiteit van Texas en strijdt reeds twintig jaar als activist tegen onderdrukkingen van vrouwen, zoals de seksuele-uitbuitingsindustrie, en van andere kwetsbare groepen. Een man ook die zich feminist noemt en worstelt met het dominante manendom. Vertrekkend van een socialerechtvaardigheidsvisie doorbreekt Jensen de stilte die veelal ontstaat door argumenten tegen porno gelijk te stellen aan argumenten tegen seksualiteit. Vanuit deze drie perspectieven bouwt hij zijn verhaal op: als een wetenschappelijk mediaonderzoeker, een antipornografieactivist en een mens die openhartig vertelt over zijn innerlijke strijd met de bijhorende gevoelens van pijn en verdriet. Vooral deze laatste, persoonlijke *touch* maakt het boek merkwaardig omdat de auteur zich vaak kwetsbaar en eerlijk opstelt, iets wat we niet gewoon zijn want het druist immers in tegen het beeld van de agressieve, competitieve, dominerende man met zijn drang naar controle en onderdrukking van *vrouwelijke* emoties.

Jensen houdt ons de spiegel voor die pornografie is want deze toont ons wat mannelijkheid is en hoe de vrouw wordt onderdrukt. Wie er in kijkt ziet een waarheid die kwetst en ontwaart een zorgwekkende paradox. Ten eerste wordt porno meer en meer aanvaard: taboes smelten weg, brede kringen - van

voornamelijk mannen – consumeren het (socialist of liberaal, links-progressief of rechts-conservatief). Porno wordt door mannen niet zomaar bekeken maar gebruikt om gemakkelijker klaar te komen bij het masturberen.

Ten tweede zien we dat de *mainstream* porno almaar vrouwonvriendelijker wordt: gewelddadiger, vernederender, extremer, pijnlijker voor de vrouw. Is dat geen paradox? Leven we niet in een beschaafde wereld? Hebben *linksen* geen visie van rechtvaardigheid, gelijkwaardigheid, medeleven en solidariteit? Vinden we niet dat verkrachting van vrouwen immoreel is? Wanneer we oprecht in de spiegel durven te kijken, stellen we vast dat de logica van dominantie centraal staat in onze patriarchale cultuur. Zelfs linkse politici bedrijven deze tendens van vrouwenuitbuiting mee. Links gaat evenmin klaar en duidelijk de strijd aan tegen porno of tegen de gangbare mannelijkheid. Een feit is dat porno de onderdrukking en mishandeling van vrouwen erotiseert, dat vrouwen worden geobjectiveerd en voorgesteld als onderdanige hoertjes. De boodschap die porno uitdraagt volgens Jensen is dat alle vrouwen seks willen hebben met alle mannen, dat ze houden van de seksuele handelingen die de man eist en dat een vrouw die geen zin heeft, er uiteindelijk toe gedwongen kan *mits een beetje geweld*. Gebruikers van porno geven ook aan naar vrouwen te kijken als niet meer dan *drie gaten en twee handen*. Zelfs *progressieve* mannen komen klaar bij beelden waarbij een vrouw zichtbaar pijn heeft.

Wat zegt dat over onze cultuur en onze mannelijkheid? Waarom worden expliciete pijnbeelden vertoond en zijn deze niet storend voor een man die masturbeert? Twee opties: ofwel slaagt die mannelijke gebruiker erin het leed van de vrouw te negeren, wat wijst op een ernstig gebrek aan empathie, ofwel vindt hij dat seksueel opwindend, wat duidt op een ernstig gevaar...

Als mediaonderzoeker focust Jensen op drie aspecten van porno: productie, inhoud en consumptie. Talrijke mistoestanden zijn aan te stippen bij de productie van porno. Als gebruiker is het onduidelijk in hoeverre die pornoactrice uit vrije wil gedreven werd, of in hoeverre ze misleid of gedwongen werd. Net zoals bij prostituees komen we in de porno-industrie ook armere vrouwen tegen die geen andere optie zien dan het enige wat ze hebben, hun lichaam, te verkopen. Vele pornosterren werden net zoals prostituees tijdens hun jeugd seksueel misbruikt, iets wat nefast is voor het zelfbeeld. Hoe verschrikkelijk is het om te bedenken dat een man masturbeert bij het zien van een vrouw die misschien wel onder dwang seksueel werd misbruikt. Zelfs indien men weet heeft van het feit dat die ene pornoster het echt uit vrije wil doet, moet men bedenken dat men door de aankoop van pornografische producten een vraag creëert waardoor een aantal vrouwen misbruikt zullen worden op manieren die psychisch of fysisch vernederend of kwetsend zijn.

Ook op het vlak van inhoud zijn talrijke zorgwekkende elementen te zien. Een snelle blik in een videotheek geeft onmiddellijk het seksisme weer: 'Facefuck her into submission!' en 'Natural women just want it perverse.' Vaak zegt de man (de producent/acteur of de cameraman) voor, tijdens of na de seksscène iets wat duidelijk vrouwonvriendelijk is.

Wat consumptie betreft, neemt Jensen het klassieke vooroordeel onder de loep dat de antipornoactivist een duidelijk causaal verband tussen pornoconsumptie en verkrachting veronderstelt. Dit is niet wetenschappelijk aangetoond maar het kan interessant zijn om ons oor te luister te leggen bij de verhalen

van slachtoffers en daders van seksueel geweld. Een vrouw getuigt dat ze door haar partner werd gedwongen dingen uit te proberen die hij de avond voordien op de pornovideo zag. Toen bleek dat ze toch niet zo opgewonden geraakte van die nieuwe seksuele handelingen, was het volgens de man haar schuld en gaf hij haar een stevig pak slaag. Prostituees, vrouwen in opvangcentra, slachtoffers van verkrachting: vele getuigenissen verwijzen naar het porno gebruik als zorgwekkende factor. Jensen beargumenteert dat porno een belangrijke factor kan zijn in de vorming van een mannendominant beeld van seksualiteit; porno kan de weerstand van slachtoffers voor ongewenste seksuele handelingen afbreken; porno draagt ook bij aan de moeilijkheid van gebruikers om seksuele fantasie van realiteit te onderscheiden; tenslotte geeft porno een handleiding voor misbruik. Porno mag dan misschien geen causaal determinerende factor zijn, toch kan het gebruik ervan tot verkrachting uitnodigen omdat het de interne en sociale inhibitie van verkrachtungsverlangens kan ondermijnen.

Het gevaar van porno wordt net groter omdat het slechts één aspect is van een seksistisch systeem en omdat een patriarchale cultuur de boodschap over seksualiteit nog eens versterkt. Daarom kunnen we niet enkel focussen op porno maar moeten we, als we sociale rechtvaardigheid ernstig nemen, ook kritiek geven op het idee van mannelijkheid. En daar wordt het relaas van Jensen pas echt interessant en uitdagend voor de mannelijke lezer: Jensen weigert om een man te zijn; hij strijdt om een mens te zijn.

Stijn Bruers

